

Kontroll före slakt av ren

Här ger Livsmedelsverket en instruktion för hur kontrollen ska genomföras av verkets egen personal utifrån kraven i lagstiftningen.

Specifik information om kontroll före slakt av ren finner du på denna sida. Här får du också veta hur dokumentkontroller av Information från livsmedelskedjan (Food chain information, FCI) och leverantörsgarantier/djurägareförsäkran ska hanteras av dig som officiell veterinär (OV).

Information om kontroller före slakt och FCI generellt

För mer generell information hänvisar vi till instruktionen nedan.

Kontroller vid slakt av tama hov- och klövdjur - endast tillgänglig för Livsmedelsverkets personal

Kontroll av information från livsmedelskedjan och leverantörsgarantier

Information från livsmedelskedjan, nedan kallad FCI, och leverantörsgarantier ska lämnas för alla djur som lämnas in för slakt. De flesta slakterier har egna utformade dokument där de uppgifterna kan lämnas, ofta kallad djurägarförsäkran. De dokumenten kan se olika ut men ska innehålla vissa obligatoriska uppgifter. Se avsnitt II och III i bilaga II till förordning (EG) nr 853/2004.

Oftast är dessa dokument underskrivna av en person som representerar djurägarna (samebyn eller betesgruppen) men i vissa fall kan varje djurägare ha skrivit en egen försäkran. Det är slakteriets ansvar att kontrollera dokumenten. Slakteriet ansvarar för att OV får relevant information som kan innebära att OV måste göra en bedömning eller ta ett särskilt beslut före slakt.

Obesiktade renar som levereras levande till slakteri

Det vanligaste är att renar kommer levande och obesiktade till slakteriet. FCI och leverantörsgarantier (djurägarförsäkran) lämnas oftast till slakteriet samtidigt med renarna då de flesta slakterierna har dispens från kravet att FCI ska lämnas in 24 timmar före ankomsten.

Besiktade renar som levereras levande till slakteri

Renar kan även komma till slakteriet besiktade på uppsamlingsplatsen (skiljningshage/hägn). I dessa fall ska alltid det särskilda veterinärintyg som en av Livsmedelsverkets OV har skrivit på plats vid hägnet medfölja:

Blankett LIVS 058 - Officiellt intyg för levande djur som transporteras till slakteriet efter besiktning före slakt på den jordbruksanläggning som djuren kommer från - i enlighet med artikel 5.2 i förordning (EU) 2019/624

Blanketter - hägnat och frilevande vilt- endast tillgänglig för Livsmedelsverkets personal

På intyget ska OV exempelvis ange antal renar och identifieringsmärkning samt utförd dokumentationskontroll av bland annat FCI. Intyget är giltigt i 72 timmar.

Besiktade renar som levereras avlivade till slakteri

I vissa fall kan renar även levereras besiktade, avlivade och ourtagna/urtagna till slakteriet. För att urtagning ska kunna ske vid uppsamlingsplatsen krävs att OV närvarar. I båda dessa fall ska alltid ett av de särskilda veterinärintyg nedan som en av Livsmedelsverkets OV har skrivit på plats vid hägnet medfölja till slakteriet:

Blankett LIVS 049 - Officiellt intyg för hägnat vilt och bison som slaktats på anläggningen - i enlighet med artikel 6.3 i förordning (EU) 2019/624

eller

Blankett LIVS 404 - Officiellt intyg för hägnat vilt och bison som slaktats på anläggningen - i enlighet med avsnitt III punkt 3a i bilaga III till förordning (EG) nr 853/2004 och artikel 6.4 i förordning (EU) 2019/624

Blanketter - hägnat och frilevande vilt - endast tillgänglig för Livsmedelsverkets personal

Intyget samt annan relevant information som följer renarna kontrolleras av OV vid slakteriet.

Strövensslakt

När det gäller strövensslakt så finns inget krav på veterinärintyg eftersom dessa renar inte behöver vara besiktade före slakt. Däremot ska det finnas leverantörsgarantier och FCI samt ett *Beslut om tillstånd att avliva strövren på plats utan föregående besiktning*. Se vidare sidan om strövensslakt.

Strövensslakt

Åtgärder vid bristande efterlevnad av kraven för information från livsmedelskedjan

Om det saknas FCI har slakteriet 24 timmar på sig att få fram informationen. Men eftersom renar kan hållas i hägn upp till fem dygn vid slakteriet så innebär det i praktiken att slakteriet har hela den tiden på sig att få fram FCI för djuren.

Innan FCI har presenterats kan renarna antingen vänta på slakt eller så kan OV ge tillstånd att slakta ändå. I det senare fallet ska slaktkroppar och organ (även blod om det tas tillvara som livsmedel) beslagtas i väntan på att FCI kommer in. Om inget FCI inkommer ska OV fatta antingen beslut om levande djur eller beslut om kött. Om renarna lever ska de avivas separat och otjänligförklaras. Om renarna är slaktade ska slaktkropparna med tillhörande organ och blod otjänligförklaras. Se artikel 40 i förordning (EU) 2019/627.

Identifiering av renar vid slakt

En ren ska vara märkt i öronen med ett traditionellt renmärke som är registrerat för ägaren i ett centralt register hos Sametinget. Sametinget är den myndighet som bestämmer om märkning av ren och om renmärkens utformning enligt rennäringslagen (1971:437). Dessa renmärken är specifika snitt som görs i renkalvens öron i samband med kalvmärkning på sommaren.

I samband med slakt får renarna vanligtvis en separat märkning (oftast en slaktbricka av metall) med löpnummer som fästes på örat i samband med att renarna väljs ut till slakt (dras till slakt) vid skiljning på uppsamlingsplatsen. Denna bricka följer med renen genom slakten och kopplas till ägaren via en så kallad slaktbok/lista som fylls i vid uppsamlingsplatsen inför transport. Efter slakt vid invägningen kopplas slaktbrickan till rätt djurägare i slakteriets system. Vissa slakterier kopplar även slaktbrickans nummer till ett specifikt slaktnummer som stämplas på slaktkroppen.

Det ingår inte i OV:s uppdrag att identifiera renarna via deras traditionella öronmärken (renmärke). Vid behov av att notera identitet på djuret används slaktbrickans nummer då den i sin tur kopplar till renens ägare. Vid svårigheter kan frågor ställas till den person på slakteriet som klassificerar och väger in renarna. Den personen är ofta kunnig i att läsa renmärken. Det finns också möjlighet att på Sametingets hemsida söka i renmärkesregistret.

Det händer ibland att renarna tappar sina slaktbrickor innan de slaktas. Det finns olika rutiner på hur det hanteras på de olika slakterierna. Exempelvis kan slakteriet spara skallen eller skära av öronen för att kunna identifiera renens ägare.

Besiktning före slakt

Renar som kommer till slakteriet hålls i hägn i väntan på slakt. Ett slakteri kan ha flera hägn som kan vara olika utformade. Oftast finns ett eller flera större slakthägn samt en eller flera mindre fållor strax före avlivningen. Vid vissa slakterier finns det även hägn som räknas som betes- och/eller utfodringshägn där djuren kan hållas under längre perioder. Dessa hägn ingår i primärproduktionen och faller under Länsstyrelsens kontrollområde.

Besiktning före slakt sker inne i slakthägnen. För allmän information om besiktning före slakt se instruktionen:

Kontroller vid slakt av tama hov- och klövdjur endast tillgänglig för Livsmedelsverkets personal

När du utför besiktning är det viktigt att du kan bedöma alla renar som finns i hägnet. En representant från slakteriet ska alltid följa med vid besiktningen. För rätt bedömning behöver renarna röra på sig, det behöver vara tillräcklig belysning och att gruppen inte är för stor. Ett lagom antal kan vara 80-100 renar vid besiktningstillfället. Ett annat bra sätt att utföra besiktning före slakt är att titta på renarna när de flyttas från ett hägn till ett annat. Kom ihåg att även titta i utkanterna av hägnet. Sjuka, skadade eller döda renar hittas oftast där.

Livsmedelsverket ska, som en del i övervakningen gällande avmagringssjuka/Chronic Wasting Disease (CWD), provta alla renar över 12 månader som avisas vid besiktning före slakt.

Klinisk undersökning

Det kan finnas flera olika skäl till att du behöver göra en klinisk undersökning innan du kan fatta ett beslut om renen kan godkännas för slakt eller avisas. Tänk på att det är mycket stressande för en ren att bli fasthållen så klinisk undersökning ska endast göras i de fall det bedöms vara nödvändigt.

Viktigt att tänka på vid besiktning

En skadad eller sjuk ren kan gömma sig i utkanten av hägnet och följer inte med flocken vilket gör den lätt att missa. En ren som ligger avskilt, eventuellt täckt av snö, måste kontrolleras närmare. Viktigt är att du har en bra belysning med dig och hjälp från en slakterianställd om klinisk undersökning behöver utföras på enskilda renar. Det kan vara bra att vara utrustad med en pannlampa.

Renarna kan hållas i slakthägn vid slakteriet upp till fem dygn under rätta förutsättningar, som tillräckligt utrymme, tillgång till vatten och mat. Renar ska ha fri tillgång till vatten i slakthägnen. Snö är en naturlig vattenkälla för hjortdjur under vinterförhållanden. Om renarna har tillgång till ren snö i tillräcklig mängd kan det vara en acceptabel vattenkälla men var uppmärksam på att ren snö snabbt kan förvandlas till smutsig sörja på kort tid om väderleken växlar till plusgrader eller om ett för stort antal renar hålls på för liten yta.

Besiktning före slakt får ske tidigast 24 timmar före slakt. En ny besiktning måste utföras om de inte slaktas inom anvisad tid. Om besiktning före slakt har utförts vid uppsamlingsplatsen (skiljningshagen/hägnen) som djuren kommer från och det finns ett officiellt intyg ska OV vid slakteriet utföra besiktning före slakt endast i de fall tiden till slakt blir längre än 72 timmar. I dessa fall kan även en officiell assistent (OA) utföra besiktning före slakt under följande förutsättningar:

- OV har redan gjort en besiktning före slakt vid uppsamlingsplatsen,
- OA som utför besiktningen omedelbart underrättar OV när möjliga avvikelser iaktas eller misstänks, och OV därefter personligen utför besiktningen före slakt.
- OV regelbundet kontrollerar att den officiella assistenten utför sina uppgifter korrekt.

Se artikel 3.2 i förordning (EU) 2019/624.

Blankett LIVS 058 - Officiellt intyg för levande djur som transporteras till slakteriet efter besiktning före slakt på den jordbruksanläggning som djuren kommer från - i enlighet med artikel 5.2 i förordning (EU) 2019/624

Blanketter - hägnat och frilevande vilt - endast tillgänglig för Livsmedelsverkets personal

Övriga aspekter vid besiktning före slakt

Hornbärande och hornlösa renar behöver inte hållas åtskilda i slakthägnen. Det är även tillåtet att hålla olika kön och åldersgrupper tillsammans. Det finns lite specialregler gällande hornbärande renar i SJVFS 2019:7, L5 som är bra att känna till. Till exempel att renar med basthorn inte får transporteras såvida det inte är kastrerade hanrenar (härkar) vars horn inte fejjas och där kvarvarande intorkad hud inte är kärll- och nervförsörd.

Observera att det är tillåtet att såga av fejade horn på sarvar med stora hornkronor innan transport och ett krav ifall de ska transporteras i grupp.

Det kan också vara bra att veta att det är tillåtet att hålla fast renar genom horntag på fejade horn för fixering inför bedövning till skillnad från exempelvis får och get. Det är endast tillåtet att använda bult eller kulvapen vid bedövning. Att bedöva/avliva enligt gammal tradition med krumkniv är förbjudet. Se artikel 15 i förordning (EG) nr 1099/2009.

Vissa renar har en specifik teckning som gör att det ser ut som revbenen syns, men det är bara en färgillusion. Hullbedömning gör bäst vid post mortem besiktning.

Foto: Cosmin Vladia

Åtgärder vid bristande efterlevnad av djurskyddskraven

Vid händelse av bristande efterlevnad av djurskyddskraven ska OV vidta proportionerliga och etappvisa åtgärder beroende på problemets art och allvar. Det kan innebära allt från ett beslut om ett enskilt djur till beslut som berör slakteriets drift exempelvis att sakta ned eller avbryta produktionen. I de fall OV skriver en information till Länsstyrelsen eller åtalsanmälan är det viktigt att OV har tagit reda på vem som är leverantör, det vill säga vem som ansvarar för eller äger renen. I de fall OV misstänker att skadan uppkommit i tidigare led ska identitet på leverantör och transportör som har transporterat renen uppges i informationen. Slakteriet är skyldigt att lämna ut identitetsuppgifterna. Detta är viktigt för att Länsstyrelsen ska kunna kommunicera med rätt motpart.

Akut skada i hägnet

Om du hittar en ren med färskt benbrott i hägnet ska du som OV fatta beslut om omedelbar avlivning om företaget inte gör det. OV ska även bedöma om renen kan slaktas upp och gå vidare till besiktning efter slakt eller om den ska avisas från slakt. Vidare ska OV skriva en information från djurskyddskontroll till Länsstyrelsen.

Senast uppdaterad 1 augusti 2023 Ansvarig grupp OK_KS